



Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kaheksas koda)

18. jaanuar 2024*

Eelotsusetaotlus – Põllumajandus – Ühine põllumajanduspoliitika – Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD) – Maaelu arengu toetusmeetmed – Määrus (EÜ) nr 1974/2006 – Üüri- või rendileping – Kohaliku omavalitsusüksuse ja abisaaja vahel sõlmitud rendileping – Viis aastat kestvad kohustused – Rendilepingu ülesõtlemine seadusemuudatuse tõttu – Kohustus maksta saadud abi osaliselt või täielikult tagasi – Võimatus kohandada kohustusi põllumajandusettevõtte uue olukorraga – Mõisted „vääramatud jõud“ ja „erandlikud asjaolud“ – Mõiste „põllumajandusettevõtte sundvõõrandamine“

Kohtuasjas C-656/22,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Varhoven administrativen sadi (Bulgaaria kõrgeim halduskohus) 28. septembri 2022. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 19. oktoobril 2022, menetluses

Askos Properties EOOD

versus

Zamestnik izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie“,

EUROOPA KOHUS (kaheksas koda),

koosseisus: kohtunik M. Safjan koja presidendi ülesannetes, kohtunikud N. Jääskinen ja M. Gavalec (ettekandja),

kohtujurist: G. Pitruzzella,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Zamestnik izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie“, esindaja: Y. Kancheva,
- Euroopa Komisjon, esindajad: G. Koleva ja A. Sauka,

* Kohtumenetluse keel: bulgaaria.

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määruse (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT 2013, L 347, lk 549) artikli 2 lõike 2 punkti f ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määruse (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT 2013, L 347, lk 487) artikli 47 lõike 3 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud Bulgaaria õiguse alusel asutatud äriühingu Askos Properties EOOD ja Zamestnik izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie“ (Bulgaaria riikliku põllumajandusfondi tegevdirektori asetäitja) vahelises kohtuvaidluses otsuse üle, millega kohustatakse seda äriühingut tagasi maksma 50% toetusest, mille see äriühing oli saanud maaelu arengu programmi 2007–2013 meetme 211 alusel.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Määrus (EÜ) nr 1698/2005

- 3 Nõukogu 20. septembri 2005. aasta määrus (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta (ELT 2005, L 277, lk 1) tunnistati määrusega nr 1305/2013 kehtetuks. Määruse nr 1305/2013 artikli 88 kohaselt kohaldatakse määrust nr 1698/2005 siiski jätkuvalt enne 1. jaanuari 2014 Euroopa Komisjoni poolt selle määruse alusel heaks kiidetud programmide alusel rakendatavate meetmete suhtes.
- 4 Määruse nr 1698/2005 artiklis 36 „Meetmed“ oli sätestatud:

„Selle jao kohane toetus hõlmab:

- a) põllumajandusmaa säästvate kasutusele suunatud meetmed järgmise kaudu:
 - i) ebasoodsate looduslike tingimuste toetus mägipiirkondade põllumajandustootjatele;
 - ii) ebasoodsate looduslike tingimuste toetus muude kui mägipiirkondade põllumajandustootjatele;

[...]

[...]“.

- 5 Määruse artiklis 37 „Ebasoodsate looduslike tingimuste toetus mägi- ning muudes ebasoodsate tingimustega piirkondades“ oli ette nähtud:

„1. Artikli 36 punkti a alapunktides i ja ii sätestatud toetust antakse igal aastal kasutusel oleva põllumajandusmaa hektari kohta komisjoni 24. novembri 1999. aasta otsuse 2000/115/EÜ, mis käsitleb tunnuste määratlusi, põllumajandussaaduste ja -toodete loetelu, erandeid määratlustest ning piirkondi ja alasid seoses põllumajandusettevõtete struktuuri käsitlevate ühenduse vaatlustega [(EÜT 2000, L 38, lk 1)], tähenduses.

Toetus peaks hüvitama põllumajandustootjate lisakulud ja saamatajäänud tulu, mis on seotud põllumajanduslikuks tootmiseks ebasoodsate tingimustega asjaomases piirkonnas.

2. Toetust antakse põllumajandustootjatele, kes võtavad kohustuse tegelda põllumajandustegevusega artikli 50 lõigete 2 ja 3 kohaselt määratud aladel vähemalt viie aasta jooksul pärast esimest makset.

[...]“.

Määrus nr 1974/2006

- 6 Komisjoni 15. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1974/2006, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 (Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad (ELT 2006, L 368, lk 15), mida on muudetud komisjoni 20. aprilli 2007. aasta määrusega (EÜ) nr 434/2007 (ELT 2007, L 104, lk 8) (edaspidi „määrus nr 1974/2006“), tunnistati kehtetuks komisjoni 11. märtsi 2014. aasta delegeeritud määrusega (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT 2014, L 227, lk 1). Delegeeritud määruse nr 807/2014 artikli 19 kohaselt kohaldata määrust nr 1974/2006 siiski jätkuvalt enne 1. jaanuari 2014 komisjoni poolt määruse nr 1698/2005 alusel heaks kiidetud programmide alusel rakendatavate meetmete suhtes.

- 7 Määruse nr 1974/2006 põhjenduses 37 oli märgitud:

„Kehtestada tuleks mitut meetet hõlmavad eeskirjad, eelkõige seoses järgmisega: ühendmeetmete rakendamine, investeerimismeetmed, põllumajandusettevõtte üleandmine ajavahemikul, mille kohta on võetud kohustus, millest sõltub toetuse saamine, põllumajandusettevõtte maa pindala suurendamine ning eri liiki väeramatu jõu või erandlike asjaolude määratlemine.“

- 8 Määrus sisaldas III peatükki „Maaelu arengu meetmed“, mille 2. jagu „Mitut meetet hõlmavad sätteid“ sisaldas artikleid 42–47.

- 9 Määruse artikli 45 lõikes 4 oli sätestatud:

„Kui abisaaja ei saa jätkata võetud kohustuste täitmist seetõttu, et tema põllumajandusettevõtet krunditakse ümber või selle suhtes kohaldatakse riiklikke maapiirkondade maakorralduse meetmeid või pädevate riigiasutuste kinnitatud maapiirkondade maakorralduse meetmeid, võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, et võetud kohustusi oleks võimalik kohandada vastavalt põllumajandusettevõtte uuele olukorrale. Kui selline kohandamine osutub võimatuks, siis võetud kohustus lõpeb, ilma et nõutaks tagasimaksu aja eest, mil kohustus kehtis.“

10 Määruse nr 1974/2006 artikkel 47 oli sõnastatud järgmiselt:

„1. Liikmesriigid võivad tunnistada eelkõige järgmisi vääramatut jõu või erandlike asjaolude liike, mille puhul loobuvad osaliselt või täielikult abisaajalt toetuse tagasinõudmisest:

- a) abisaaja surm;
- b) abisaaja pikaajaline töövõimetus;
- c) põllumajandusettevõtte olulise osa sundvõõrandamine, kui kohustuse võtmise päeval ei olnud seda võimalik ette näha;
- d) raske loodusõnnetus, mis kahjustab tõsiselt põllumajandusettevõttele kuuluvat maad;
- e) põllumajandusettevõttele kuuluvate loomakasvatushoonete hävimine õnnetusjuhtumi tagajärjel;
- f) kogu või osa põllumajandustootjale kuuluvat karja kahjustav episootiline haigus.

2. Kümne tööpäeva jooksul alates päevast, mil see on võimalik, teavitab abisaaja või õigustatud isik kirjalikult pädevat ametiasutust vääramatut jõu või erandlike asjaolude ilmnemisest ning esitab ametiasutuse nõutavad asjakohased tõendid.“

Määrus nr 1305/2013

11 Määruse nr 1305/2013 põhjenduses 36 on märgitud:

„Teatavad käesoleva määruse kohased pindalaga seotud meetmed eeldavad toetusesaaja poolt vähemalt viis aastat kestvate kohustuste võtmist. Kõnealuse ajavahemiku jooksul on võimalik, et nii põllumajandusliku majapidamise kui ka toetusesaaja olukord muutub. Seepärast tuleks sätestada eeskirjad, et määrata kindlaks, mida sellistel juhtudel teha tuleks.“

12 Määruse artikli 47 „Pindalatoetusi käsitlevad eeskirjad“ lõigetes 3 ja 4 on ette nähtud:

„3. Kui toetusesaajal ei ole võimalik jätkata võetud kohustuste täitmist seetõttu, et tema põllumajanduslikku majapidamist või osa tema põllumajanduslikust majapidamisest krunditakse ümber või selle suhtes kohaldatakse riiklikke maakorralduse meetmeid või pädevate riigiasutuste kinnitatud maakorralduse meetmeid, võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, et võetud kohustusi oleks võimalik kohandada vastavalt põllumajandusliku majapidamise uuele olukorrale. Kui selline kohandamine osutub võimatuks, siis võetud kohustus lõpeb ja kohustuse kehtivusaja eest tagasimaksmist ei nõuta.

4. Saadud toetuse tagasimaksmist ei nõuta vääramatut jõu korral ja määruse (EL) nr 1306/2013 artiklis 2 osutatud erandlike asjaolude korral.“

Määrus nr 1306/2013

- 13 Määruse nr 1306/2013 põhjenduses 5 on märgitud:

„Selleks et tagada kooskõla liikmesriikide tavade ja vääramatut jõudu käsitleva klausli ühtlustatud kohaldamise vahel, tuleks käesolevas määruses vajaduse korral sätestada erandid vääramatu jõu ja erandlike asjaolude puhuks ning samuti ammendav loetelu võimalikest vääramatu jõu ja erandlike asjaolude juhtudest, mida riiklikel pädevatel asutustel tuleb tunnustada. Kõnealused asutused peaksid vääramatu jõu või erandlike asjaoludega seotud otsuseid vastu võtma igal üksikjuhul eraldi, tuginedes asjakohastele tõenditele ning kohaldades vääramatu jõu mõistet liidu põllumajandusõigust, sh Euroopa Kohtu kohtupraktikat arvestades.“

- 14 Määruse artikli 2 „Käesolevas määruses kasutatud mõisted“ lõikes 2 on sätestatud:

„[Ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP)] rahastamise, haldamise ja seire puhul võidakse „vääramatu jõu“ ja „erandlike asjaoludena“ tunnustada eelkõige järgmist:

- a) toetusesaaja surm;
- b) toetusesaaja pikaajaline töövõimetus;
- c) raske loodusõnnetus, mis kahjustab tõsiselt põllumajanduslikku majapidamist;
- d) põllumajandusliku majapidamise loomakasvatushoonete hävimine õnnetusjuhtumi tagajärjel;
- e) toetusesaaja karja osa või kogu karja haigestumine loomataudi või vastavalt osade või kõigi põllukultuuride nakatumine taimehaigusesse;
- f) kogu põllumajandusliku majapidamise või selle olulise osa sundvõõrandamine, kui taotluse esitamise päeval ei olnud võimalik sundvõõrandamist ette näha.“

- 15 Määruse nr 1306/2013 artikkel 121 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Käesolev määrus jõustub *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise päeval.

Seda kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2014.

2. Siiski kohaldatakse:

- a) artikleid 7, 8, 16, 25, 26 ja 43 alates 16. oktoobrist 2013;
- b) artikleid 18 ja 40 kantud kulude puhul alates 16. oktoobrist 2013;
- c) artiklit 52 alates 1. jaanuarist 2015.“

Bulgaaria õigus

ZSPZZ

- 16 Põllumajandusmaa omandi ja kasutamise seaduse (zakon za sobstvenostta i polzvaneto na zemedelskite zemi; DV nr 17, 1.3.1991; edaspidi „ZSPZZ“) artikkel 37i on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Riigi maafondi ja kohaliku omavalitsusüksuse maafondi karjamaad, rohumaad ja niidud antakse turumehhanismiga kindlaks määratud hinnaga üürile või rendile vastavalt artikli 24a lõikele 2 loomakasvatustevõtete omanikele või kasutajatele, kes peavad kariloomi, mis on registreeritud Bulgarska agentsia po bezopasnost na hranite (Bulgaaria toiduohutusamet) ühtses infosüsteemis, sõltuvalt registreeritud loomade arvust ja liigist. Riigi maafondi ja kohaliku omavalitsusüksuse maafondi karja- ja rohumaad ning niidud antakse üürile või rendile isikutele, kellel ei ole maksuvõlga, võlga riikliku põllumajandusfondi, riigi maafondi või kohaliku omavalitsusüksuse maafondi ees ega maaga seotud kohustusi artikli 37c lõike 3 punkti 2 alusel.

[...]

(4) Karja- ja rohumaad ning niidud jagatakse õigustatud isikute vahel, kellel on vastavas piirkonnas registreeritud loomakasvatustevõte, vastavalt registreeritud kariloomade arvule ja liigile ning vastavalt seaduslikus omandis või kasutuses olevatele karja- ja rohumaadele ning niitudele, kuid mitte rohkem kui 15 dekaari loomühiku kohta esimese kuni seitsmenda kategooria maavalduste puhul ja/või 30 dekaari loomühiku kohta kaheksanda kuni kümnenda kategooria maavalduste puhul. Abikõlblikele isikutele, kes kasvatavad lihaveiseid ja kohalikku tõugu (autohtoonseid) loomi, eraldatakse kuni 20 dekaari loomühiku kohta esimese kuni seitsmenda kategooria maavalduste puhul ja kuni 40 dekaari loomühiku kohta kaheksanda kuni kümnenda kategooria maavalduste puhul. Õigustatud isikutele, kes kasvatavad piima- või lihaveiseid, lambaid ja/või kitsi, kelle pidamine on heaks kiidetud toetuse saamiseks „mahepõllumajandusliku loomakasvatuse“ osasse kuuluvate allmeetmetega „Mahepõllumajandusele ülemineku toetus“ ja „Mahepõllumajanduse säilitamise toetus“ hõlmatud tegevuse eest, eraldatakse maad arvestusega kuni 0,15 loomühikut hektari kohta, olenemata maavalduse kategooriast.“

ZSPZZ-i muutmise seadus

- 17 ZSPZZ-i muutmise seaduse ülemineku- ja lõppsätete §-s 15 on sätestatud:

„(1) Toetusesaajad, kes on enne 24. veebruari 2015 sõlminud riigi maafondi või kohaliku omavalitsusüksuse maafondi karja- ja rohumaad või niidu üüri- või rendilepingu, on kohustatud viima lepingud artikli 37i lõigete 1 ja 4 nõuetega vastavusse enne 1. veebruari 2016.

(2) Toetusesaajad, kes on saanud heakskiidu 24. veebruari 2015. aasta määruse nr 4, mis käsitleb maaelu arengu programmi 2014–2020 meetme 11 „Mahepõllumajandus“ rakendamist, artikli 3 lõikes 3 nimetatud osa alusel, [...] kes on enne 24. veebruari 2015 sõlminud riigi maafondi või kohaliku omavalitsusüksuse maafondi karja- ja rohumaad või niidu üüri- või rendilepingu ning kelle kõik kariloomad ja karjamaad on toetuse saamiseks heaks kiidetud, on kohustatud viima lepingud artikli 37i lõike 1 nõuetega vastavusse enne 1. veebruari 2016, järgides suhet vähemalt 0,15 loomühikut hektari kohta, olenemata kategooriast.

(3) Omavalitsusüksuse juht või piirkondliku põllumajandusdirektoraadi direktor ütleb üles riigi maafondi või kohaliku omavalitsusüksuse maafondi karja- ja rohumaa või niidu üüri- või rendilepingud, mida ei ole lõigetes 1 või 2 ette nähtud tähtaja jooksul nõuetega vastavusse viidud.“

Määrus nr 11/2008

- 18 Põllumajandus- ja toiduministri 3. aprilli 2008. aasta määruse nr 11, mis reguleerib maaelu arengu programmi 2007–2013 meetme 211 „Ebasoodsate looduslike tingimuste toetus mägipiirkondade põllumajandustootjatele“ ja meetme 212 „Ebasoodsate looduslike tingimuste toetus muude kui mägipiirkondade põllumajandustootjatele“ rakendamise tingimusi ja korda (naredba n° 11 za usloviata i reda za prilagane na myarka 211 „Plashtania na zemedelski stopani za prirodni ogranichenia v planinskite rayoni“ i myarka 212 „Plashtania na zemedelski stopani v rayoni s ogranichenia, razlichni ot planinskite rayoni“ ot Programata za razvitie na selskite rayoni za perioda 2007 - 2013; DV nr 40, 18.4.2008; edaspidi „määrus nr 11/2008“), artikli 1 lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesolev määrus reguleerib Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist rahastatava maaelu arengu programmi 2007–2013 järgmiste meetmete rakendamise tingimusi ja korda:

- 1) ebasoodsate looduslike tingimuste toetus mägipiirkondade põllumajandustootjatele;
 - 2) ebasoodsate looduslike tingimuste toetus muude kui mägipiirkondade põllumajandustootjatele.“
- 19 Selle määruse artikli 2 kohaselt tegelevad põllumajandustootjad, kes on taotlenud toetust mõne määruse artikli 1 lõikes 1 nimetatud meetme eest, põllumajandusliku tegevusega mägipiirkondades või muudel ebasoodsate tingimustega aladel kui mägipiirkonnad kogu toetusperioodi jooksul.
- 20 Nimetatud määruse artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„[...] Käesoleva määruse alusel toetuse taotlejad on kohustatud:

[...]

- 3) esitama igal aastal pärast esimese toetuse väljamaksmist toetustaotluse, milles on deklareeritud asjaomasel ebasoodsate tingimustega alal asuvad maad;

[...]“.

- 21 Määruse nr 11/2008 artikkel 14 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Põllumajandustootja, kes ei esita rahalise toetuse taotlust kohustuste viieaastase kehtivusaja jooksul, jäetakse käesoleva määruse alusel toetuse saajate hulgast välja ja ta on kohustatud tagastama kuni selle ajani ebasoodsate tingimustega alal makstava toetusena saadud summad või osa neist summadest sõltuvalt sellest, mitmendal aastal ta meetmetes osalemise lõpetas, järgmiselt:

- 1) pärast esimest aastat 100%;

- 2) pärast teist aastat 75%;
- 3) pärast kolmandat aastat 50%;
- 4) pärast neljandat aastat 25%.

[...]

(3) Lõikes 1 osutatud summad nõutakse sisse koos seadusjärgse intressiga, mida arvestatakse alates kuupäevast, mil põllumajandustootjat teavitati selle summa tagasimaksmise kohustusest, kuni summa tegeliku tagasimaksmise või tegeliku mahaarvamise kuupäevani.“

22 Määruse artikkel 15 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Vääramatu jõu või erandlike asjaolude korral artiklit 14 ei kohaldata, kohustus lõpetatakse ning põllumajandustootja saadud abi osalist või täielikku tagasimaksmist ei nõuta.

(2) Vääramatu jõu juhtudest või erandlikest asjaoludest ja asjakohastest tõenditest (pädeva haldusasutuse väljastatud dokumendid) teatab kirjalikult riiklikule põllumajandusfondile – makseasutusele – põllumajandustootja, tema volitatud isik või pärija 10 tööpäeva jooksul alates kuupäevast, mil põllumajandustootjal, tema volitatud isikul või pärijal on võimalik seda teha.“

23 Täiendavate sätete kohaselt on „vääramatu jõud“ või „erandlikud asjaolud“:

- a) toetusesaaja surm;
- b) toetusesaaja pikaajaline töövõimetus;
- c) põllumajandusliku majapidamise olulise osa sundvõõrandamine, kui kohustuse võtmise päeval ei olnud seda võimalik ette näha;
- d) suur loodusõnnetus, mis kahjustab tõsiselt põllumajandusliku majapidamise maad;

[...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 24 Askos Properties esitas ajavahemikul 2013–2015 riiklikule põllumajandusfondile maaelu arengu programmi 2007–2013 meetme 211 alusel mitu taotlust rahalise toetuse saamiseks.
- 25 Sellega seoses kohustus ta hoidma omaavalitsusüksuse põllumajandusmaad, mis oli rendile võetud 2012. aastal kahe Bulgaaria omaavalitsusüksusega viieks aastaks sõlmitud rendilepingute alusel, heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis ning tegelema asjaomasel ebasoodsate tingimustega alal põllumajandustegevusega vähemalt viie järjestikuse aasta jooksul.
- 26 2013. aasta eest Askos Properties toetust ei saanud. 2014. ja 2015. aastal eraldati talle vastavalt 15 866 Bulgaaria leevi (BGN) (ligikaudu 8112 eurot) ja 21 796 leevi (ligikaudu 11 144 eurot) suurused summad.

- 27 2015. aastal võeti vastu ZSPZZ artikli 37i lõigete 1 ja 4 muudatus, mille kohaselt antakse riigi maafondi või kohaliku omavalitsuse maafondi karja- ja rohumaad ning niidud rendile või jaotatakse üksnes rohusööjast kariloomi pidavate loomakasvatustevõtete omanikele või kasutajatele sõltuvalt nende registreeritud loomade arvust ja liigist.
- 28 Nende maade kasutajatele, kes olid enne 24. veebruari 2015 sõlminud riigi maafondi või kohaliku omavalitsuse maafondi karja- ja rohumaad või niidu üüri- või rendilepingu, anti lepingu seadusemuudatusega ette nähtud uute nõuetega vastavusse viimiseks tähtaeg kuni 1. veebruarini 2016.
- 29 Kuna Askos Properties neid nõudeid ei täitnud, ütlesid mõlemad asjaomased omavalitsusüksused selle äriühinguga sõlmitud põllumajandusmaa rendilepingud üles 2016. aasta jooksul.
- 30 Riikliku põllumajandusfondi tegevdirektori asetäitja tegi 23. jaanuaril 2020 otsuse, millega tuvastati, et riigil on Askos Propertyesi suhtes võlanõue summas 18 831 leevi (ligikaudu 9628 eurot), mis vastab 50%-le kogusummast, mis on talle meetme 211 alusel välja makstud maaelu arengu eelarveaastatel 2013–2015.
- 31 Kuna Administrativen sad Sofia-grad (Sofia linna halduskohus, Bulgaaria) jättis selle otsuse peale esitatud kaebuse rahuldamata, esitas Askos Properties vastava kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse Varhoven administrativen sadile (Bulgaaria kõrgeim halduskohus), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus.
- 32 Askos Properties väidab oma kassatsioonkaebuses, et rendilepingute ülesütlemine asjaomaste kohalike omavalitsusüksuste poolt kujutab endast „vääramatut jõu juhtumit“ ja/või „erandlikku asjaolu“ määruse nr 11/2008 artikli 15 tähenduses, mistõttu ta ei ole kohustatud saadud toetust tagasi maksma.
- 33 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud esiteks küsimus, kas rendilepingute ülesütlemisi, mis leidsid aset riigisiseste õigusnormide muutmise tagajärjel ja mida toetusesaaja ei saanud oma kohustuse võtmise kuupäeval ette näha, võib kvalifitseerida „vääramatut jõu“ juhtudeks või „erandlikeks asjaoludeks“ või isegi „sundvõõrandamiseks“ määruse nr 1306/2013 artikli 2 lõike 2 tähenduses.
- 34 Teiseks küsib ta, kas sellised rendilepingute ülesütlemised kuuluvad määruse nr 1305/2013 artikli 47 lõike 3 kohaldamisalasse.
- 35 Neil asjaoludel otsustas Varhoven administrativen sad (kõrgeim halduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kuidas tuleb tõlgendada [määruse nr 1306/2013] artikli 2 lõike 2 punkti f, mille kohaselt tunnustatakse ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire puhul „vääramatut jõu“ ja „erandlike asjaoludena“ eelkõige kogu põllumajandusliku majapidamise või selle olulise osa sundvõõrandamist, kui taotluse esitamise päeval ei olnud võimalik sundvõõrandamist ette näha? Täpsemalt, kas selliste vääramatut jõu või erandlike asjaoludega või täpsemalt kogu põllumajandusliku majapidamise või selle olulise osa sundvõõrandamisega on tegemist juhul, kui kohaliku omavalitsusüksuse omandis oleva põllumajandusmaa (karja- ja rohumaad ning niidud) kasutamise leping, mis on sõlmitud kohaliku omavalitsusüksuse ja toetusesaaja vahel maaelu arengu programmi 2007–2013 meetme 211 „Ebasoodsate looduslike tingimuste

toetus mägipiirkondade põllumajandustootjatele“ raames, öeldakse üles, kusjuures ülesütlemise põhjus oli see, et rakendati Bulgaaria õigusnormidesse tehtud muudatust, mida toetusesaaja ei saanud endale kohustuste võtmise päeval ette näha?

2. Kas tegemist on [määruse nr 1305/2013] artikli 47 lõikes 3 nimetatud juhtumiga, kui üles öeldakse rendileping, millega anti kohaliku omavalitsusüksuse omandis olev maa toetusesaajale rendile meetme 21[1] „Ebasoodsate looduslike tingimuste toetus mägipiirkondade põllumajandustootjatele“ raames, kui ülesütlemine oli tingitud riigisiseste õigusnormide muudatusest, millega muudeti ja täiendati [ZSPZZ-i] nii, et [ZSPZZ] artikli [37i] lõike 4 kohaselt peab põllumajandustootja kohaliku omavalitsusüksuse omandis oleva põllumajandusmaa üürile või rendile võtmise uute tingimustena omama loomakasvatustevõtet ja teavitama Bulgaaria toiduohutusametit (Balgarska agentsia po bezопасnost na hranite) kindlast arvust põllumajandusloomadest, kusjuures taotluse esitamise päeval ei saanud toetusesaaja ega haldusasutus muudatust ette näha?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Sissejuhatavad märkused

- 36 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu vahelises koostöömenetluses Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel tema menetluses olev kohtuasi lahendada. Seda arvestades tuleb Euroopa Kohtul talle esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastada. Ka võib Euroopa Kohus arvesse võtta neid liidu õigusnorme, millele liikmesriigi kohus ei ole oma küsimuses viidanud (7. septembri 2023. aasta kohtuotsus Groenland Poultry, C-169/22, EU:C:2023:638, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 37 Eelotsusetaotlusest nähtub, et määruse nr 11/2008 kohaldamist eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses olevas asjas ei ole vaidlustatud. Tuleb osundada, et määruse artikli 1 lõike 1 kohaselt reguleerib see määrus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatava maaelu arengu programmi 2007–2013 meetme 211 rakendamise tingimusi ja korda.
- 38 Määruse nr 1305/2013, millega tunnistati kehtetuks määrus nr 1698/2005, artikli 88 kohaselt kohaldatakse viimati nimetatud määrust siiski jätkuvalt enne 1. jaanuari 2014 komisjoni poolt selle määruse alusel heaks kiidetud programmide alusel rakendatavate meetmete suhtes. Samuti jääb delegeeritud määruse nr 807/2014, millega tunnistati kehtetuks määrus nr 1974/2006, artikli 19 kohaselt viimati nimetatud määrus kehtima enne 1. jaanuari 2014 komisjoni poolt määruse nr 1698/2005 alusel heaks kiidetud programmide alusel rakendatavate meetmete suhtes.
- 39 Arvestades, et maaelu arengu programmi 2007–2013 meede 211 on selline meede ning põhikohtuasjas on vaidluse all kohustus hoida põllumajandusmaa seisundit ja tegeleda põllumajandustegevusega ebasoodsate tingimustega alal vähemalt viie järjestikuse aasta jooksul, tuleb nende kohustuste täitmata jätmise asjaolusid hinnata määruse nr 1698/2005 ja määruse nr 1974/2006 sätete alusel (vt selle kohta 8. mai 2019. aasta kohtuotsus Järvelaev, C-580/17, EU:C:2019:391, punktid 37, 38 ja 42).
- 40 On oluline lisada, et kui programmiperioodil 2007–2013 EAFRD poolt heaks kiidetud ja kaasrahastatud toetusprogrammi raames alusetult makstud summade tagasinõudmine toimub pärast programmiperioodi lõppu, see tähendab pärast 1. jaanuari 2014, peab tagasinõudmine

põhinema määruse nr 1306/2013 sätetel (vt selle kohta 8. mai 2019. aasta kohtuotsus Järvelaev, C-580/17, EU:C:2019:391, punkt 42). Eelotsusetaotlus ei puuduta aga Askos Propertiesile 2014. ja 2015. toetusaasta eest makstud summade sissenõudmise korda.

- 41 Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et käesolevas kohtuasjas Euroopa Kohtule esitatud eelotsuse küsimused puudutavad määruse nr 1974/2006 sätteid.

Esimene küsimus

- 42 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas määruse nr 1974/2006 artikli 47 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et EAFRD kaasrahastatavate liikmesriigi maaelu arengu programmide raames põllumajandustoetuse saajaga viieks aastaks sõlmitud põllumajandusmaa üüri- või rendilepingu ülesõtlemine kohaliku omavalitsusüksuse poolt, mis oli tingitud liikmesriigi õigusnormide muudatusest, millega kehtestati uued nõuded, millest sõltub nende lepingute säilitamine, kuulub mõiste „väeramatu jõud“ või „erandlikud asjaolud“ alla artikli 47 lõike 1 tähenduses, eelkõige mõiste „põllumajandusettevõtte sundvõõrandamine“ alla artikli 47 lõike 1 punkti c tähenduses.
- 43 Määruse nr 1974/2006 artikli 47 lõikes 1 on sätestatud, et liikmesriigid võivad tunnustada eelkõige lõike 1 punktides a–f nimetatud väeramatu jõu või erandlike asjaolude liike, mille puhul nad loobuvad osaliselt või täielikult abisaajalt toetuse tagasinõudmisest.
- 44 See säte näeb ette võimaliku erandi põhimõttest, mille kohaselt abisaaja peab abi tagasi maksma, kui ta abi andmise tingimusena endale võetud kohustust selle kohustuse kehtivusajal ei täida.
- 45 Käesoleval juhul ei võimalda eelotsusetaotluses sisalduv teave üheselt kindlaks teha, kas määruse nr 11/2008 artikli 15 lõikest 1 tulenevalt rakendatakse määruse nr 1974/2006 artikli 47 lõikes 1 ette nähtud erandit Bulgaaria õiguses nii, et see hõlmab kõiki väeramatu jõu või erandlike asjaolude juhtumeid artikli 47 lõike 1 tähenduses, või on selle erandi ulatus piiratud üksnes selle määruse täiendavates sätetes ette nähtud juhtudega, mille hulgas on ka „põllumajandusettevõtte sundvõõrandamine“.
- 46 Eelotsusetaotluse esitanud kohtule kõikidel juhtudel tarviliku vastuse andmiseks tuleb küsimusele vastata nii seoses mõistetega „väeramatu jõud“ või „erandlikud asjaolud“ määruse nr 1974/2006 artikli 47 lõike 1 tähenduses kui ka selle lõike punktis c sisalduva eriliigiga „põllumajandusettevõtte sundvõõrandamine“, kusjuures artikli 47 lõike 1 rakendamise täpse ulatuse kontrollimine riigisisises õiguses on mõistagi eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne.
- 47 Esimesena tuleb küsimuses, kas põhikohtuasjas vaidlusalune rendilepingute ülesõtlemine võib kujutada endast „väeramatu jõudu“ või „erandlikku asjaolu“ määruse nr 1974/2006 artikli 47 lõike 1 tähenduses, märkida, et EAFRD kontekstis on Euroopa Kohus juba leidnud, et väeramatu jõu juhtum on igasugune ettevõtjast sõltumatutest ebatavalistest ja ettenägematutest asjaoludest tingitud sündmus, mille tagajärgi ei oleks olnud vaatamata ettevõtja kogu rakendatavale hoolsusele võimalik ära hoida (17. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Szemerey, C-330/14, EU:C:2015:826, punkt 58; 16. veebruari 2023. aasta kohtuotsus Zamestnik izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie“, C-343/21, EU:C:2023:111, punkt 58, ja 7. septembri 2023. aasta kohtuotsus Groenland Poultry, C-169/22, EU:C:2023:638, punkt 39).

- 48 Määruse nr 1974/2006 põhjendusest 37 ja artikli 47 lõikest 1 tuleneb, et viimati nimetatud sättes sisalduv loetelu ei ole ammendav ja et mõiste „vääramatu jõud“ või „erandlikud asjaolud“ selle sätte tähenduses võib seega hõlmata juhtumeid, mida selles loetelus ei ole. Seega, olenevalt põhikohtuasja asjaoludest võib ka ametiasutuste tegevus kujutada endast „vääramatut jõudu“ või „erandlike asjaolusid“ (vt selle kohta 7. detsembri 1993. aasta kohtuotsus *Huygen jt*, C-12/92, EU:C:1993:914, punkt 31).
- 49 Tuleb toonitada, et kuigi kõnealune loetelu sisaldab üksnes objektiivseid asjaolusid, peab huvitatud isik, kes tugineb „vääramatu jõu“ või „erandlike asjaolude“ esinemisele, samuti suutma tõendada, et ta on vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 47 viidatud kohtupraktikale kaitsnud ennast ebatavalise sündmuse tagajärgede eest, võttes tarvitusele asjakohased meetmed seejuures ülemääraseid kulutusi tegemata (vt selle kohta 19. juuni 2019. aasta kohtuotsus *RF vs. komisjon*, C-660/17 P, EU:C:2019:509, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 50 Siit järeldub, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on hinnata esiteks, kas liikmesriigi õigusnormide muudatus, millega ZSPZZ artiklisse 37i viidi sisse uued nõuded, mille järgimine on põhikohtuasjas arutusel olevate üüri- või rendilepingute säilitamise tingimus, ja Askos Propertiesiga sõlmitud rendilepingute ülesütlemine mõlema asjaomase omavalitsusüksuse poolt kujutavad endast Askos Propertiesi seisukohast temast sõltumatuid, ebatavalistest ja ettenägematutest asjaoludest tingitud sündmusi, ning teiseks, kas Askos Properties võttis kõik meetmed, mida tal oli võimalik võtta ilma ülemääraseid kulutusi tegemata, et viia need lepingud vastavusse uute nõuetega.
- 51 Sellega seoses tuleb muu hulgas hinnata, kas ZSPZZ artikli 37i muudatusega kehtestatud uute nõuete täitmiseks ette nähtud tähtaeg oli piisavalt pikk. Samuti tuleb hinnata, kas uute nõuete täitmiseks oli Askos Propertiesil tegelik võimalus omandada loomakasvatustevõtte ja registreerida nõutav arv loomi pädevates ametiasutustes. Sama kehtib küsimuse kohta, kas Askos Propertiesil oli oma kohustuste täitmiseks võimalus kasutada muud maad kui see, mille olid tema käsutusse andnud põhikohtuasjas kõne all olevad omavalitsusüksused, ja kas tal oli võimalik saada maaelu arengu programmi 2007–2013 meetme 211 mõttes toetuskõlblikku maad füüsilistelt ja eraõiguslikelt juriidilistelt isikutelt.
- 52 Teisena tuleb seoses küsimusega, kas selline lepingu ülesütlemine, nagu on arutusel põhikohtuasjas, võib kuuluda mõiste „põllumajandustevõtte sundvõõrandamine“ alla määruse nr 1974/2006 artikli 47 lõike 1 punkti c tähenduses, esile tuua, et seda mõistet ei ole määratletud ei selles määruses ega ka kaudse viitega liikmesriikide õigusele. Nii tuleb seda mõistet pidada liidu õiguse autonoomseks mõisteks, mida tuleb liidu territooriumil tõlgendada ühetaoliselt, võttes arvesse mitte üksnes viidatud sätte sõnastust, vaid ka konteksti ja selle õigusaktiga taotletavaid eesmärgi, mille osa säte on (vt selle kohta 22. juuni 2021. aasta kohtuotsus *Venezuela vs. nõukogu* (kolmanda riigi mõjutatus), C-872/19 P, EU:C:2021:507, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 53 Esiteks, mis puudutab artikli 47 lõike 1 punkti c sõnastust, siis see piirdub osutamisega, et „põllumajandustevõtte olulise osa sundvõõrandamist“, „kui kohustuse võtmise päeval ei olnud seda võimalik ette näha“, võivad liikmesriigid tunnustada eelkõige vääramatu jõu või erandlike asjaolude liigina, mille puhul nad loobuvad osaliselt või täielikult abisaajalt toetuse tagasinõudmisest. Artikli 47 lõike 1 punkti c sõnastus ei anna seega tarvilikku teavet mõiste „põllumajandustevõtte sundvõõrandamine“ määratlemiseks selle sätte tähenduses.

- 54 Teiseks tuleb määruse nr 1974/2006 artikli 47 lõike 1 punkti c konteksti arvestades kõigepealt esile tuua, et üheski teises selle määruse sättes ei ole määratletud mõistet „põllumajandusettevõtte sundvõõrandamine“ selle määruse tähenduses. Seejärel tuleb märkida, et täpsustus, mille kohaselt „põllumajandusettevõtte olulise osa sundvõõrandamist“ ei tohi olla võimalik „kohustuse võtmise päeval [...] ette näha“, määrab kindlaks juhtumid, mil abi ei tagastata, ega selgita selle mõiste tähendust. Lõpuks tuleb täheldada, et ka määruse nr 1974/2006 artikli 47 lõikes 1 nimetatud muud liigid ei sisalda selle mõiste määratlemiseks vajalikke tegureid.
- 55 Kolmandaks, mis puudutab selle määrusega taotletavat eesmärki, siis nagu nähtub määruse pealkirjast, on sellega kehtestatud EAFRD antavaid maaelu arengu toetusi käsitleva määruse nr 1698/2005 kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad. Viimati nimetatud määruse artikli 37 kohaselt antakse ebasoodsate looduslike tingimuste toetust mägi- ning muudes ebasoodsate tingimustega piirkondades põhimõtteliselt põllumajandustootjatele, kes kohustuvad jätkama põllumajandustegevust asjaomastel aladel vähemalt viie aasta jooksul pärast esimest makset. Selle eesmärgi saavutamine eeldab järelikult, et põllumajandustootjad, kes on sõlminud vähemalt viieks aastaks rendilepingud, et kasutada neil aladel asuvat maad põllumajandustegevusega tegelemiseks ja sellest tulu saamiseks, saaksid seda maad sellel ajavahemikul kasutada.
- 56 Sellega seoses võib Euroopa Kohtu praktikast järeldada, et mõiste „sundvõõrandamine“ määruse nr 1974/2006 artikli 47 lõike 1 punkti c tähenduses hõlmab nii omandi äravõtmist kui ka meetmeid, mida võib sellega võrdsustada (vt analoogia alusel 12. detsembri 1990. aasta kohtuotsus van der Laan-Velzeboer, C-285/89, EU:C:1990:460, punktid 14 ja 15).
- 57 Lisaks on Euroopa Kohus juba leidnud, et omandi äravõtmine Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 17 lõike 1 tähenduses hõlmab kasutusvalduse sundkorras, täielikku ja lõplikku kaotamist, kuivõrd kasutusvaldus on osa omandiõigusest, kuna see annab kasutusvaldajale kaks omandiõiguse olulist osa, nimelt õiguse asjaomast vara kasutada ja õiguse saada sellelt tulu (vt selle kohta 21. mai 2019. aasta kohtuotsus komisjon vs. Ungari (kasutusvaldus põllumajandusmaale), C-235/17, EU:C:2019:432, punktid 81 ja 82).
- 58 Seega, kui riigisisised õigusnormid – oma sisu või nende rakendamise tõttu liikmesriigi asutuse poolt – kaotavad sundkorras, täielikult ja lõplikult sellise põllumajandustootja õiguse kasutada asjaomast maad ja saada sellelt tulu, kes on selle maa kasutamiseks mitmeaastase ajavahemiku jooksul sõlminud rendilepingu, mis on nõutav, et olla EAFRD-st rahastamiseks abikõlblik, siis tuleb asuda seisukohale, et need õigusnormid toovad kaasa omandiõiguse äravõtmise harta artikli 17 lõike 1 tähenduses ja tähendavad seetõttu „põllumajandusettevõtte sundvõõrandamist“ määruse nr 1974/2006 artikli 47 lõike 1 punkti c tähenduses.
- 59 Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust nähtub, et ZSPZZ-i muutmise seaduse ülemineku- ja lõppsätete § 15 näeb ette üüri- või rendilepingute ülesütlemise üksnes tingimusel, et need ei ole viidud ZSPZZ artiklis 37i ette nähtud uute nõuetega vastavusse selleks ette nähtud tähtaja jooksul. Kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu läbiviidava kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist, ei tähenda niisuguste õigusnormide alusel üüri- või rendilepingu ülesütlemine seega rentnikule lepingust tulenevate õiguste kaotamist sundkorras, täielikult ja lõplikult.
- 60 Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei tule siiski selleks, et teha kindlaks, kas tegemist on omandi äravõtmisega harta artikli 17 lõike 1 tähenduses, mitte ainult analüüsida, kas toimus formaalne sundvõõrandamine, vaid ka uurida, kas vaidlusalune olukord kujutas endast tegelikku sundvõõrandamist (vt selle kohta 5. mai 2022. aasta kohtuotsus BPC Lux 2 jt, C-83/20, EU:C:2022:346, punkt 44).

- 61 Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes ei anna mingit teavet selle kohta, kas Askos Propertiesil oli võimalik võtta meetmeid ZSPZZ artikliga 37i kehtestatud uute nõuete täitmiseks ja kas ta võttis selleks meetmeid, peab analüüsima nende nõuete kehtestamise konkreetseid tagajärgi ja tegelikku mõju Askos Propertiesi olukorrale ning kõiki asjaolusid, mis omavad tähtsust selle kindlakstegemisel, kas põhikohtuasjas oli tegemist omandiõiguse äravõtmisega. Selles kontekstis tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul anda muu hulgas käesoleva kohtuotsuse punktis 51 nimetatud hinnangud.
- 62 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 1974/2006 artikli 47 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et EAFRD kaasrahastatavate liikmesriigi maaelu arengu programmide raames põllumajandustoetuse saajaga viieks aastaks sõlmitud põllumajandusmaa üüri- või rendilepingu ülesütlemine kohaliku omavalitsusüksuse poolt, mis oli tingitud liikmesriigi õigusnormide muudatusest, millega kehtestati uued nõuded, millest sõltub nende lepingute säilitamine, võib kuuluda
- mõiste „vääramatu jõud“ või „erandlikud asjaolud“ alla artikli 47 lõike 1 tähenduses, kui ülesütlemine kujutab endast toetusesaajast sõltumatut, ebatavalistest ja ettenägematutest asjaoludest tingitud sündmust ning toetusesaaja on võtnud kõik meetmed, mida tal oli võimalik võtta ilma ülemäärasteid kulutusi tegemata, et viia asjaomane rendileping vastavusse uute kehtivate nõuetega;
 - „põllumajandusettevõtte sundvõõrandamise“ juhtumi alla artikli 47 lõike 1 punkti c tähenduses, kui ülesütlemine kujutab endast omandiõiguse äravõtmise meedet, mis jätab toetusesaaja ilma õigusest kasutada rendile võetud põllumajandusmaad ja saada sellelt tulu.

Teine küsimus

- 63 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas määruse nr 1974/2006 artikli 45 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et see on kohaldatav juhtumile, kus põllumajandustoetuse saaja ei saa jätkata endale võetud kohustuste täitmist seetõttu, et kohalik omavalitsusüksus ütleb üles toetusesaajaga viieks aastaks sõlmitud põllumajandusmaa üüri- või rendilepingu, tingituna riigisiseste õigusnormide muudatusest, millega kehtestati uued nõuded, mille kohaselt peab toetusesaaja selle lepingu säilitamise tingimusena omama loomakasvatuseettevõtet ja registreerima kindla arvu põllumajandusloomi pädevates riigisisestes ametiasutustes.
- 64 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb märkida, et määruse nr 1974/2006 artikli 45 lõige 4 hõlmab juhtumit, kus toetusesaaja ei saa võetud kohustuste täitmist jätkata seetõttu, et tema põllumajandusettevõtet krunditakse ümber või selle suhtes kohaldatakse riiklikke maapiirkondade maakorralduse meetmeid või pädevate riigiasutuste kinnitatud maapiirkondade maakorralduse meetmeid.
- 65 Euroopa Kohus on juba selgitanud, et pädevate ametiasutuste poolt otsustatud või kinnitatud „ümberkruntimise“ või „maakorralduse meetme“ mõiste alla võib kuuluda mis tahes toiming, mille eesmärk on põllumajanduslike maatükkide ümberjaotamine ja ümberkorraldamine, et moodustada maakasutuses ratsionaalsemaid põllumajandusettevõtteid, ning mille kohta on otsuse teinud või selle kinnitanud pädevad riigiasutused (16. veebruari 2023. aasta kohtuotsus Zamestnik izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie“, C-343/21, EU:C:2023:111, punkt 39).

- 66 See säte ei ole kohaldatav juhul, kui põllumajandustoetuse saaja võetud kohustuste täitmise jätkamise võimatus tuleneb asjaolust, et kohalik omavalitsusüksus – kuna toetuse saaja ei vasta uutele nõuetele, mis kohustavad teda omama loomakasvatustevõtet ja registreerima kindla arvu põllumajandusloomi pädevates riigisisestes ametiasutustes – on liikmesriigi õiguse alusel kohustatud üles ütlema selle toetusesaajaga viieks aastaks sõlmitud üüri- või rendilepingu, mille ese on tema põllumajandustevõtte jaoks vajalik maa.
- 67 Sellisel juhul ei tulene asjaolu, et toetusesaaja ei saa jätkata oma kohustuste täitmist seetõttu, et ta kaotas nende kohustuste kehtivusaja jooksul oma põllumajanduslikuks tegevuseks vajaliku maa kasutusõiguse, mitte maakasutuse ümberkorraldamise meetmest, vaid põllumajandustoetuse andmise tingimuste muutmisest.
- 68 Seega tuleb teisele küsimusele vastata, et määruse nr 1974/2006 artikli 45 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et see ei ole kohaldatav juhtumile, kus põllumajandustoetuse saaja ei saa jätkata endale võetud kohustuste täitmist seetõttu, et kohalik omavalitsusüksus ütleb üles toetusesaajaga viieks aastaks sõlmitud põllumajandusmaa üüri- või rendilepingu, tingituna riigisiseste õigusnormide muudatusest, millega kehtestati uued nõuded, mille kohaselt peab toetusesaaja selle lepingu säilitamise tingimusena omama loomakasvatustevõtet ja registreerima kindla arvu põllumajandusloomi pädevates riigisisestes ametiasutustes.

Kohtukulud

- 69 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kaheksas koda) otsustab:

- 1. Komisjoni 15. detsembri 2006. aasta määruse (EÜ) nr 1974/2006, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 (Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad (muudetud komisjoni 20. aprilli 2007. aasta määrusega (EÜ) nr 434/2007), artikli 47 lõiget 1**

tuleb tõlgendada nii, et

Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) kaasrahastatavate liikmesriigi maaelu arengu programmide raames põllumajandustoetuse saajaga viieks aastaks sõlmitud põllumajandusmaa üüri- või rendilepingu ülesütlemine kohaliku omavalitsusüksuse poolt, mis oli tingitud liikmesriigi õigusnormide muudatusest, millega kehtestati uued nõuded, millest sõltub nende lepingute säilitamine, võib kuuluda

- mõiste „vääramatu jõud“ või „erandlikud asjaolud“ alla artikli 47 lõike 1 tähenduses, kui ülesütlemine kujutab endast toetusesaajast sõltumatut, ebatavalistest ja ettenägematutest asjaoludest tingitud sündmust ning toetusesaaja on võtnud kõik meetmed, mida tal oli võimalik võtta ilma ülemääraseid kulusi tegemata, et viia asjaomane rendileping vastavusse uute kehtivate nõuetega;**

- „põllumajandusettevõtte sundvõõrandamise“ juhtumi alla artikli 47 lõike 1 punkti c tähenduses, kui ülesõtlemine kujutab endast omandiõiguse äravõtmise meetet, mis jätab toetusesaaja ilma õigusest kasutada rendile võetud põllumajandusmaad ja saada sellelt tulu.

2. Määruse nr 1974/2006 (muudetud määrusega nr 434/2007) artikli 45 lõiget 4

tuleb tõlgendada nii, et

see ei ole kohaldatav juhtumile, kus põllumajandustoetuse saaja ei saa jätkata endale võetud kohustuste täitmist seetõttu, et kohalik omavalitsusüksus ütleb üles toetusesaajaga viieks aastaks sõlmitud põllumajandusmaa üüri- või rendilepingu, tingituna riigisiseste õigusnormide muudatusest, millega kehtestati uued nõuded, mille kohaselt peab toetusesaaja selle lepingu säilitamise tingimusena omama loomakasvatuseettevõtet ja registreerima kindla arvu põllumajandusloomi pädevates riigisisestes ametiasutustes.

Allkirjad